

SPIS TREŚCI

OD AUTORA	27
WPROWADZENIE	29
I. Przedmiot historii gospodarczej	29
1. Geneza i rozwój historii gospodarczej	29
2. Historia gospodarcza jako nauka	33
Historia gospodarcza a historia i ekonomia	33
Zakres badań	34
Badania rozwoju gospodarczego	35
3. Dlaczego warto studiować historię gospodarczą?	37
4. Źródła do historii gospodarczej	38
II. Periodyzacja historii powszechnej	39
1. Pojęcie periodyzacji	39
2. Ery historyczne	40
3. Periodyzacja praktyczna	41
4. Periodyzacja marksistowska	41
5. Periodyzacja stadiów rozwoju gospodarczego	44
Studia rozwoju według niemieckiej szkoły historycznej	44
Stadia rozwoju Walta W. Rostowa	44
Kryterium wolności gospodarki	46

Fale rozwoju Alvina Tofflera	47
Stadia rozwoju ekonomicznego Angusa Maddisona	48
III. Cykle rozwoju gospodarczego	49
1. Badania nad cyklami ekonomicznymi	49
2. Długie cykle Kondratiewa	50
PREHISTORIA	53
I. Początki cywilizacji ludzkiej — epoka kamienna	53
1. Periodyzacja pradziejów	53
2. Ewolucja człowieka	54
3. Paleolit	55
4. Mezolit	56
5. Neolityczna rewolucja rolnicza	56
Procesy neolityzacji	56
Przyczyny	57
Konsekwencje	57
STAROŻYTNOŚĆ	60
I. Gospodarka cywilizacji antycznych	60
1. Granice epoki	60
2. Rola systemu niewolniczego w gospodarce	60
Istota niewolnictwa	60
Rodzaje niewolnictwa	61
Status prawny niewolników	62
3. Azjatycki sposób produkcji	62
4. Cywilizacje starożytnego Wschodu	63
Powstawanie państw	63
Epoka brązu i przemiany społeczno-gospodarcze	64
Cywilizacyjna rola państw Wschodu — Sumerowie	64
Epoka żelaza — Hetyci	65
Cywilizacja egipska	65
Fenicjanie	66
5. Cywilizacja grecka i hellenistyczna	67
Kultura egejska	67
Grecja archaiczna	68
Epoka wielkiej kolonizacji	68
„Złoty wiek” Aten	70

Sparta — państwo militarne	70
Hellenizm	70
6. Imperium Rzymskie	71
Budowa Imperium	71
Podstawy ekonomiczne funkcjonowania Imperium	72
Kryzys gospodarki rzymskiej w III w. n.e.	73
Kolonat	74
Chrześcijaństwo	74
Upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego	75
Przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	75
7. Podsumowanie	77
ŚREDNIOWIECZE	78
I. Feudalizm — system społeczno-gospodarczy Średniowiecza	79
1. Istota feudalizmu	79
System lenny	80
Powstanie i organizacja wielkiej własności	81
Feudalna własność ziemi	82
Renta feudalna	82
Poddąństwo	82
2. Podział stanowy społeczeństwa feudalnego	83
Duchowieństwo	84
Rycerstwo	85
Mieszczaństwo	85
Chłopi	86
II. Gospodarka europejska wczesnego Średniowiecza (do końca X w.)	86
1. Charakterystyka przemian politycznych	86
2. Regres gospodarki (V–VIII w.)	87
3. Symptomy ożywienia gospodarczego (VIII–X w.)	88
Rola zakonów	88
Renesans karoliński	88
Postępy rolnictwa	89
III. Gospodarka europejska w okresie rozkwitu Średniowiecza (XI–XIII w.)	89
1. Główne rysy rozwojowe epoki	89
2. Rozwój sił wytwórczych	90
Intensyfikacja rolnictwa	90

Postęp techniczny poza rolnictwem	90
Zaludnienie i osadnictwo	90
3. Odrodzenie gospodarki towarowej	91
Podział pracy	91
Zmiany w strukturze wsi	92
4. Konsekwencje ekonomiczne wypraw krzyżowych	92
5. Rozwój miast europejskich	93
Czynniki miastotwórcze	93
Ustrój miast	93
Główne ośrodki miejskie Europy	94
6. Rzemiosło miejskie	95
Organizacja cechowa	95
Technika produkcji rzemieślniczej	96
7. Organizacja handlu średniowiecznego	97
8. Główne regiony gospodarcze Europy średniowiecznej	98
Miasta włoskie i handel lewantyński	98
Potęga gospodarcza Wenecji	99
Genua	100
Basen Morza Północnego i Morza Bałtyckiego	100
Handel Północ-Południe	102
Główne gałęzie i ośrodki produkcji rzemieślniczej	104
9. Pieniądz, początki bankowości i kredytu	106
10. Doktryna ekonomiczna Średniowiecza	107
IV. Schyłek Średniowiecza — kryzys gospodarki europejskiej (XIV-połowa XV w.)	109
1. Główne procesy społeczno-polityczne	109
2. Kryzys XIV wieku	109
„Czarna śmierć”	109
Kryzys w rolnictwie	110
Zaburzenia społeczne	111
Przemiany w miastach	112
3. Sytuacja gospodarcza środkowej Europy	112
V. Pozaeuropejskie ośrodki cywilizacji u schyłku Średniowiecza	113
1. Imperium Osmańskie	114
2. Cesarstwo Chińskie	115
EPOKA GENEZY KAPITALIZMU (1450–1750). POCZĄTKI GOSPODARKI ŚWIATOWEJ	117
I. Istota i czynniki powstania systemu kapitalistycznego	117

1. Cechy kapitalizmu	117
2. Teorie powstania kapitalizmu	120
Karol Marks	120
Werner Sombart	121
Max Weber	121
„Cud europejski”	123
Teoria systemu światowego Immanuela Wallersteina	123
3. Warunki powstania kapitalizmu	124
II. Gospodarka europejska w latach 1450–1600	125
1. Główne rysy rozwojowe epoki	125
Otwarcie Europy na świat	125
Rewolucja intelektualna doby Renesansu	125
Reformacja	126
Powstanie scentralizowanych państw i gospodarek narodowych	128
2. Konsekwencje ekonomiczne zewnętrznej ekspansji Europy ...	128
Wielkie odkrycia geograficzne	128
Imperia kolonialne Portugalii i Hiszpanii	130
Rozwój handlu światowego	132
Kapitalizm handlowy	133
Antwerpia potęgą gospodarczą w XVI w.	134
Rewolucja cen w XVI w.	136
Początki nowożytnego niewolnictwa	138
3. Wzrost liczby ludności	138
4. Kierunki ewolucji produkcji przemysłowej	140
Postęp techniczny	140
Formy organizacji produkcji — protoindustrializacja	140
Główne gałęzie i ośrodki produkcji przemysłowej	142
5. Zróżnicowanie rozwoju rolnictwa europejskiego	144
Strefy rolnictwa	144
Postęp w rolnictwie zachodnim — ogradzania angielskie	145
Refeudalizacja w środkowo-wschodniej Europie	146
Dualizm agrarny Europy	148
Handel zbożowy	148
6. Początki potęgi gospodarczej Anglii	149
Polityka gospodarcza Tudorów	149
Rozbudowa floty i pierwsze kolonie	149
III. Gospodarka europejska w latach 1600–1750	150
1. Główne przemiany i procesy polityczne	150
Rewolucje w Niderlandach i Anglii	150
Wojna trzydziestoletnia (1618–1648)	151

Zmiana układu sił w Europie	152
2. Kryzys XVII stulecia	152
3. Postępy i etapy rozwoju europejskiego kolonializmu	154
4. Nowożytne niewolnictwo a gospodarka atlantycka	156
5. Procesy akumulacji kapitału	159
6. Merkantyizm — teoria i praktyka	161
7. Holandia potęgą gospodarczą XVII w.	163
Ekspansja kolonialna	163
Handel	163
Postępy rolnictwa i przemysłu	164
Schyłek potęgi Holandii	164
8. Anglia na drodze do kapitalizmu	164
Rozwój kolonii	164
Merkantyizm handlowy	166
„Nowe rolnictwo”	166
9. Rozwój gospodarczy Francji	167
Kolonie	167
Merkantyizm francuski	167
10. Zmiany gospodarcze w środkowo-wschodniej Europie	168
Wzrost roli Rosji	168
Reformy Piotra I	168
Polityka kameralizmu w Prusach	169
Kameralizm austriacki	169
Kryzys gospodarki polskiej	170

ZWYCIĘSTWO I UGRUNTOWANIE KAPITALIZMU

(1750–1870)	171
-------------------	-----

I. Przemiany społeczno-polityczne w Europie i Ameryce ...

1. Myśl polityczna Oświecenia	171
2. Rewolucja amerykańska (1776–1783)	172
3. Znaczenie społeczno-ekonomiczne Wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789–1799)	173
4. Epoka napoleońska (1799–1815)	174
Ustawodawstwo	175
Idee rewolucji francuskiej w Europie	175
Blokada kontynentalna	175
5. Lata 1815–1871	175
Kongres wiedeński	175
Romantyzm i nacjonalizm	176
Walka o niepodległość Ameryki Łacińskiej	176

Wiosna Ludów	176
Zjednoczenie Włoch i Niemiec	177
II. Rewolucja przemysłowa w Anglii (1760–1830)	177
1. Istota przewrotu przemysłowego	177
2. Przesłanki rewolucji przemysłowej	179
Przesłanki przyrodnicze	179
Przesłanki demograficzne	179
Przesłanki technologiczne	180
Przesłanki naukowe i kulturowe	180
Przesłanki ekonomiczne	181
Przesłanki ustrojowe i instytucjonalne	182
3. Etapy przewrotu przemysłowego	183
Mechanizacja przemysłu włókienniczego	183
Przełom w hutnictwie i obróbce żelaza	184
Maszyna parowa	184
Transport	185
Inne gałęzie wytwórczości	186
4. Skutki rewolucji przemysłowej	186
Skutki ekonomiczne	186
Skutki społeczne	188
III. Liberalizm gospodarczy — teoria i praktyka	188
1. Fizjokratyzm	188
2. Angielska klasyczna ekonomia polityczna	189
3. Założenia liberalnej polityki gospodarczej	190
4. Zwycięstwo liberalizmu gospodarczego w Anglii	190
5. Rozwój handlu światowego (do 1870 r.)	191
6. Hegemonia gospodarcza Wielkiej Brytanii (1815–1870)	193
Polityka kolonialna	193
Zmiany struktury gospodarczej	194
IV. Industrializacja w Europie i Stanach Zjednoczonych	195
1. Dalszy postęp techniczny	195
2. Rewolucja transportowa	195
3. Belgia — pionier industrializacji na kontynencie	196
4. Rozwój gospodarczy Francji (1815–1870)	197
5. Gospodarka niemiecka do 1870 r.	198
Przyczyny opóźnienia rozwoju ekonomicznego	198
Niemiecki Związek Celny	199
Czynniki rozwoju przemysłu	199
Okręgi przemysłowe	200

6. Początki przemysłu we krajach środkowo-wschodniej Europy . . .	200
Hamulce rozwoju	200
Monarchia austriacka	201
Rosja	201
7. Rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych (1783–1865) . . .	201
Ekspansja terytorialna	201
Rozwój zaludnienia i kolonizacja	201
Zróżnicowanie rozwoju gospodarczego	202
Antagonizmy między Północą i Południem	203
Wojna secesyjna	204
V. Przemiany ludnościowe w XIX w. Rewolucja demograficzna	204
1. Procesy ludnościowe w epoce przedprzemysłowej (do końca XVIII w.)	204
Maltuzjanizm	205
2. Istota i przyczyny rewolucji demograficznej	206
3. Konsekwencje eksplozji demograficznej	208
Spadek liczby zgonów i urodzeń	208
Procesy migracyjne	210
Postępy urbanizacji	210
VI. Przemiany w rolnictwie w XIX w. Rewolucja agrarna . . .	212
1. Przesłanki i istota	212
2. Aspekty techniczne rewolucji agrarnej	213
Płodozmian	213
Mechanizacja	213
Nawożenie i melioracje	213
Nowe rośliny uprawne	214
Intensyfikacja hodowli	214
3. Aspekty społeczno-ekonomiczne rewolucji agrarnej	214
Rolnictwo i przemysł	214
Nauka i oświata rolnicza	215
Rozwój kapitalizmu w rolnictwie	215
Uwłaszczenie chłopów w środkowo-wschodniej Europie	215
4. Konsekwencje rewolucji agrarnej	216
VII. Charakterystyka kapitalizmu wolnokonkurencyjnego (do 1870 r.)	218
1. Podstawy organizacyjno-prawne	218
2. Cykliczność rozwoju gospodarczego	219
3. Położenie klasy robotniczej i początki ustawodawstwa pracy . .	220
4. Związki zawodowe	221
5. Ruch socjalistyczny	222

VIII. Główne potęgi ekonomiczne świata w 1870 r.	223
---	-----

KAPITALIZM GLOBALNY (1870–1914). POWSTANIE GOSPODARKI ŚWIATOWEJ 227

I. Druga rewolucja przemysłowa (1870–1914) 228

1. Postęp techniczny i organizacyjny	228
Energia elektryczna	229
Silnik spalinowy	229
Hutnictwo	230
Chemia	230
Transport i komunikacja	231
Rolnictwo i przemysł spożywczy	232
Organizacja procesów produkcyjnych	232
Postęp techniczny a wydajność pracy	233
2. Rozwój produkcji przemysłowej	233
3. Postęp w transporcie i komunikacji	235
4. Sytuacja w rolnictwie światowym	236
5. Społeczne następstwa nowej fazy industrializacji	237
Procesy społeczno-polityczne	237
Nauka społeczna Kościoła rzymskokatolickiego	238
Reformy społeczne	238
Emancypacja kobiet	239
Postępy edukacji	240
Warunki życia codziennego	241

II. Główne zjawiska i procesy gospodarcze okresu 1870–1914 242

1. Monopolizacja	243
2. Kapitał finansowy	245
3. Eksport kapitału	245
4. Imperializm ekonomiczny	247
Fazy polityki kolonialnej	247
Istota imperializmu ekonomicznego	247
Teorie imperializmu ekonomicznego	248
Przyczyny ekonomiczne i pozaekonomiczne imperializmu	249
Kolonie w 1913 r.	250
5. Handel światowy (1870–1914) — powrót do protekcjonizmu ..	251
6. Upowszechnienie systemu waluty złotej	253

III. Rozwój gospodarczy dawnych mocarstw (1870–1914) 254

1. Wielka Brytania	254
Zahamowanie tempa wzrostu gospodarczego	254

Kolonializm	254
Ożywienie gospodarcze przełomu wieków	255
2. Francja	256
Trudny rozwój gospodarczy	256
Kolonie	257
3. Rosja	257
Przyspieszenie rozwoju gospodarczego	257
Ekspansja terytorialna	258
4. Monarchia austro-węgierska	258
Specyfika państwa	258
Kierunki rozwoju gospodarczego	259
IV. Rozwój gospodarczy nowych mocarstw	260
1. Rzesza Niemiecka (1871–1914)	260
Czynniki wzrostu gospodarczego	260
Gospodarka niemiecka po kryzysie 1873 r.	260
Czynniki wzrostu gospodarczego	260
Gospodarka niemiecka po kryzysie 1873 r.	260
Ekspansja terytorialna	261
Rozwój przemysłu	261
Rolnictwo	262
Handel zagraniczny i eksport kapitału	263
Ekspansja zewnętrzna	264
Efekty rozwoju	265
2. Stany Zjednoczone w latach 1865–1917	265
Czynniki rozwoju gospodarczego	266
Rozwój przemysłu	266
Rolnictwo	266
Handel zagraniczny i eksport kapitału	267
Ekspansja zewnętrzna	267
Efekty rozwoju	268
3. Japonia w epoce Meiji (1868–1912)	269
Okres izolacji	271
Przezwrot 1867 r.	271
Reformy	273
Rozwój gospodarki	273
Ekspansja terytorialna	273
4. Nowe państwa rozwiniętej gospodarki	273
Holandia	273
Dania	273
Szwecja	273
Szwajcaria	273
5. Białe dominia na drodze rozwoju (1870–1914)	273
Kanada	273
Australia	273
Nowa Zelandia	273
6. Argentyna — „południowoamerykański tygrys” w latach 1880–1914	273

ŚWIAT W OKRESIE DEZINTEGRACJI POLITYCZNEJ I GOSPODARCZEJ (1914–1945)	278
I. Gospodarka światowa w okresie wojny (1914–1918)	278
1. Wojny a gospodarka (do 1914 r.)	278
2. Przyczyny ekonomiczne wojny	280
Dążenie do nowego podziału świata	280
Bloki militarne i zbrojenia	280
3. Przebieg wojny	281
Strony walczące	281
Geografia i chronologia działań wojennych	281
4. Charakter wojny	282
5. Gospodarka wojenna	283
Wojna a gospodarka	283
Konwersja przemysłu i rolnictwa	283
Mobilizacja gospodarcza	283
Położenie ludności	284
Finanse wojenne	284
6. Bezpośrednie straty wojenne	285
Straty ludnościowe	285
Straty materialne	286
7. Skutki polityczne wojny	286
System wersalski	286
Nowa geografia polityczna	287
Ruchy rewolucyjne	287
II. Rekonstrukcja i stabilizacja gospodarki światowej (1918–1929)	288
1. Globalne skutki ekonomiczne wojny	288
2. Konsekwencje ekonomiczne wojny dla Europy	288
Problemy gospodarcze Wielkiej Brytanii	288
Francja	289
Inne państwa	289
Niemcy	289
3. Wojna a gospodarka państw pozaeuropejskich	290
Stany Zjednoczone Ameryki	290
Japonia	290
Białe dominia	291
4. Inflacja i stabilizacja waluty	291
Europa Środkowa	291
Niemcy	292
5. Długi wojenne i reparacje	293

6. Reformy rolne	294
7. Boom gospodarczy (1925–1929)	294
Przesłanki stabilizacji gospodarki	294
Rozwój przemysłu — postęp techniczny	295
„Złote lata” gospodarki niemieckiej	296
Rozwój państw zwycięskich	297
Inne państwa na drodze wzrostu gospodarczego	298
Sztuczna prosperity	298
III. Wielki kryzys gospodarki światowej (1929–1933)	298
1. Istota kryzysów gospodarczych epoki przemysłowej	298
Cykl koniunkturalny	298
Mechanizm kryzysu	299
2. Charakter kryzysu w latach 1929–1933	299
Początek kryzysu	299
Cechy kryzysu	300
3. Kryzys w przemyśle	301
Spadek produkcji	301
Bezrobocie	302
Umocnienie monopolu	303
4. Kryzys rolny	303
Produkcja rolna a ceny	303
Skutki kryzysu rolnego	303
5. Kryzys w handlu międzynarodowym	304
Spadek obrotów	304
Dumping i neoprotekcjonizm	305
6. Kryzys walutowy	306
7. Kryzys bankowy	306
8. Skutki demograficzne i polityczne wielkiego kryzysu	307
Umocnienie faszyzmu włoskiego	308
Zwycięstwo faszyzmu w Niemczech	308
Ruchy faszystowskie w innych państwach	308
Ruchy lewicowe	309
Kościół katolicki a kryzys	309
IV. Próby odbudowy gospodarki po kryzysie (1933–1939) ...	309
1. Istota interwencjonizmu państwowego	309
Teoria Keynesa	309
Środki „nakręcania koniunktury”	310
2. <i>New Deal</i> w Stanach Zjednoczonych	310
3. Wielka Brytania po kryzysie	312
4. Francja pokryzysowa	312

5. Gospodarka niemiecka (1933–1939)	313
Walka o <i>Lebensraum</i>	313
Organizacja gospodarki	313
Interwencjonizm i zbrojenia	314
6. Inne państwa autorytarne	316
Włochy	316
Japonia	316
Portugalia i Hiszpania	316
7. Europa Środkowa po kryzysie	317
V. Gospodarka Związku Radzieckiego w latach 1917–1941 ...	319
1. Rewolucje rosyjskie w 1917 r.	319
Narastanie przesłanek rewolucji	319
Rewolucja lutowa	320
Rewolucja październikowa	320
2. Pierwsze reformy społeczno-polityczne	320
3. Wojna domowa i komunizm wojenny (lipiec 1918–marzec 1921)	321
Kontrewolucja i obca interwencja	321
Komunizm wojenny	322
4. Nowa polityka gospodarcza (NEP)	323
Stabilizacja polityczna	323
Założenia i realizacja NEP-u	323
5. Związek Radziecki na drodze do totalitaryzmu i industrializacji	324
Umocnienie dyktatury Stalina	324
Dyskusja o przyszłości gospodarki	325
6. Pierwsza faza industrializacji (1928–1932)	326
7. Skutki społeczno-ekonomiczno kolektywizacji rolnictwa	327
8. Zaostrzenie polityki wewnętrznej	329
Nasilenie terroru	329
System łagrów	330
9. Druga i trzecia pięciolatka (1933–1941)	330
10. Ocena okresu 1917–1941	333
VI. Główne potęgi ekonomiczne świata w 1938 r.	334
VII. Gospodarka światowa w okresie drugiej wojny światowej (1939–1945)	336
1. Przesłanki ekonomiczne wybuchu wojny	336
2. Przebieg wojny	337
3. Charakter wojny	338
Główne cechy działań militarnych	338
Konwersja gospodarki	339

4. Gospodarka wojenna Niemiec	340
5. Gospodarka wojenna Wielkiej Brytanii	341
6. Gospodarka wojenna Stanów Zjednoczonych	342
7. Gospodarka wojenna Związku Radzieckiego	344
8. Straty i zniszczenia wojenne	346
Straty ludnościowe	346
Straty materialne	347
9. Powojenne urządzenie polityczne świata	348
Teheran 1943 r.	348
Jalta (4–11 lutego 1945 r.)	348
Sprawa niemiecka w Poczdamie	349
Paryskie traktaty pokojowe	349
Japonia	350

ŚWIAT W DOBIE POWOJENNEJ ODBUDOWY GOSPODARCZEJ I KONFRONTACJI SYSTEMÓW POLITYCZNYCH (1945–1955)

I. Problemy globalne polityki i gospodarki światowej	352
1. Podział polityczny świata	352
Wzrost znaczenia Związku Radzieckiego i Stanów Zjednoczonych	352
2. Przemiany polityczne w krajach bloku radzieckiego	353
Rządy partii komunistycznych	353
Przewrót polityczny w Czechosłowacji w 1948 r.	354
Polityka wewnętrzna państw demokracji ludowej do 1955 r. ..	355
3. Pomoc międzynarodowa i nowy ład gospodarczy	356
Organizacja Narodów Zjednoczonych	356
UNRRA	356
Plan Marshalla	356
Międzynarodowy Fundusz Walutowy	357
Bank Światowy	358
GATT	358
4. Początki integracji gospodarczej Zachodu	359
5. Zimna wojna. Konflikty polityczne	360
Rozpad koalicji antyfaszystowskiej	360
Doktryna Trumana	360
Problem Niemiec	360
Postępy komunizmu w Azji	361
Wyścig zbrojeń	361
Wojna koreańska (1950–1953)	362

Traktat pokojowy z Austrią	362
6. Początki procesów dekolonizacyjnych	362
Indonezja	362
Birma	364
Indie	364
Wojna w Indochinach (1945–1954)	364
Konferencja w Bandungu w 1955 r.	364
Powstanie państwa Izrael	365
Przezwrot w Egipcie	365
II. Gospodarka świata kapitalistycznego (1945–1955)	365
1. Stany Zjednoczone	365
2. Gospodarka europejskich państw zwycięskich	366
Wielka Brytania	366
Francja	367
3. Gospodarka państw pokonanych	368
Włochy	368
Republika Federalna Niemiec	368
Japonia	369
III. Gospodarka Związku Radzieckiego i krajów obozu wschod- niego	370
1. Związek Radziecki	370
Odbudowa zniszczeń wojennych	370
Piąta pięciolatka (1951–1955)	371
Zmiany w polityce wewnętrznej	372
2. Przemiany gospodarcze i społeczne w państwach bloku radziec- kiego	372
Reformy rolne	372
Procesy nacjonalizacji	373
Odbudowa powojenna	374
Początki planowania	374
Powstanie Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej	374
3. Rozwój gospodarczy krajów demokracji ludowej w Europie ...	375
Procesy industrializacji	375
Konsekwencje pierwszego etapu uprzemysłowienia	376
Kolektywizacja rolnictwa	377
IV. Główne potęgi ekonomiczne świata w 1950 r.	378
ŚWIAT W OKRESIE WSPÓLISTNIENIA SYSTEMÓW POLITYCZNYCH (1956–1980)	380

I. Problemy globalne polityki i gospodarki światowej	380
1. Pokojowe współistnienie–zbrojenia–konflikty militarne	380
Ideologia pokojowej koegzystencji	380
Wyścig zbrojeń	381
Inicjatywy i układy rozbrojeniowe	382
Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	383
Wojna wietnamska	383
Kryzysy początku lat sześćdziesiątych	384
Kryzysy bliskowschodnie	384
Kryzys afgański	385
2. Rewolucja naukowo-techniczna	386
Przyspieszony postęp nauki i techniki	386
Przejawy rewolucji naukowo-technicznej	386
Postępy nauk przyrodniczych	387
Badania kosmiczne	388
Następstwa rewolucji naukowo-technicznej	388
3. Przemiany w rolnictwie	389
Wzrost liczby ludności	389
„Zielona rewolucja”	390
4. Kryzys energetyczny	391
Tendencje rozwoju produkcji surowców energetycznych	391
Szok naftowy	392
Skutki kryzysu	392
5. Zmiany w systemie finansowym i walutowym	393
Krach systemu z Bretton Woods	393
Specjalne prawa ciągnięcia	393
Europejski System Walutowy	394
Zadłużenie międzynarodowe	394
6. Integracja gospodarcza	395
Kraje zachodnie	395
Blok radziecki — Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej	396
Integracja krajów rozwijających się	397
7. Zmierzch systemu kolonialnego	398
Metody dekolonizacji	398
Wyzwolenie Afryki	398
Konsekwencje polityczne dekolonizacji	399
Inne kontynenty	399
II. Kraje kapitalistyczne rozwiniętej gospodarki rynkowej	400
1. Sytuacja gospodarcza w latach 1955–1980	400
Recesje w 1954 r. oraz w latach 1957–1958	400

Dekada szybkiego wzrostu (1960–1970)	400
Dynamika wskaźników rozwoju gospodarczego	401
Załamanie wzrostu gospodarczego w latach 1973–1980	403
2. Stany Zjednoczone (1955–1980)	404
Kierunki polityki zagranicznej i wewnętrznej	404
Przemiany ludnościowe	405
Gospodarcza dominacja Stanów Zjednoczonych w świecie ...	406
Spadek znaczenia gospodarczego Stanów Zjednoczonych (1960–1980)	406
Recesja i inflacja w latach siedemdziesiątych	407
3. Gospodarka rozwiniętych państw Europy Zachodniej (1955–1980)	408
Kierunki rozwoju gospodarczego	408
Republika Federalna Niemiec	410
Francja	411
Włochy	411
Wielka Brytania	412
4. Japoński cud gospodarczy (1950–1980)	413
Czynniki wzrostu gospodarczego	413
Efekty rozwoju	414
III. Świat realnego socjalizmu	415
1. Przemiany polityczne w Związku Radzieckim	415
Następstwa XX Zjazdu KPZR	415
Epoka Chruszczowa (do 1964 r.)	416
Epoka Breżniewa (1964–1982)	416
Rywalizacja radziecko-chińska	417
2. Dylematy polityczne państw realnego socjalizmu	418
Polski Październik 1956 r.	418
Rewolucja węgierska w 1956 r.	419
Praska Wiosna w 1968 r.	419
Socjalizm kubański	420
Socjalizm chiński epoki Mao	420
Postępy komunizmu na innych kontynentach	422
Narastanie ruchów opozycyjnych w Polsce	423
3. Rozwój gospodarczy Związku Radzieckiego (1956–1980)	424
Ogólne warunki i tendencje wzrostu gospodarczego	424
Bariery wzrostu gospodarczego	425
Produkcja przemysłowa	426
Produkcja rolna	427
Próby reform gospodarczych	427
Przemiany społeczne	427
Stosunki z zagranicą	428

5. Rozwój gospodarczy europejskich państw realnego socjalizmu (1956–1980)	429
Kontynuacja industrializacji	429
Próby intensyfikacji wzrostu gospodarczego	430
Załamanie strategii intensywnego wzrostu	431
Przyczyny załamania wzrostu gospodarczego	431
IV. Kraje rozwijające się — Trzeci Świat	433
1. Ogólne warunki rozwoju państw Trzeciego Świata	433
Pojęcie „Trzeci Świat”	433
Klasyfikacja krajów rozwijających się	433
Przyczyny zacofania gospodarczego	434
2. Próby rozwiązywania problemów globalnych Trzeciego Świata	435
Dekady rozwoju	435
Nowy Międzynarodowy Ład Ekonomiczny	436
3. Państwa nowo uprzemysłowione w Azji	437
Korea Południowa	437
Singapur	438
Tajwan	438
Hongkong	438
Tajlandia	438
Indonezja	439
Czynniki rozwoju „azjatyckich tygrysów”	439
4. Państwa nowo uprzemysłowione Ameryki Łacińskiej	439
Brazylia	440
Meksyk	441
Kostaryka	441
5. Państwa naftowe	441
Iran	442
Libia	443
ŚWIAT W DOBIE ROZPADU SYSTEMU REALNEGO SOCJALIZMU (1981–1991)	444
I. Problemy ogólne polityki i gospodarki światowej	444
1. Nawrót zimnej wojny	444
Wojna afgańska	444
Amerykańska ofensywa antykomunistyczna	444
Nowy etap wyścigu zbrojeń	445
2. Nowe tendencje w gospodarce światowej	445
Recesja w latach 1980–1983	445

Odchodzenie od doktryny Keynesa	446
Nowe doktryny ekonomiczne	446
„Rewolucja konserwatywna”	447
3. Kryzys zadłużenia międzynarodowego	447
Początek kryzysu	447
Przyczyny kryzysu zadłużeniowego	448
II. Rozwinięte państwa kapitalistyczne	448
1. Nowa rola Stanów Zjednoczonych	448
Globalizm amerykański	448
Wojna w Zatoce Perskiej (1990–1991)	449
Reaganomika	449
Odwrót od reaganomiki	450
2. Wielka Brytania w dobie Margaret Thatcher (1979–1990)	450
Konflikt o Falklandy	450
Polityka wewnętrzna — thatcheryzm	450
3. Zjednoczenie Niemiec	451
4. Postępy integracji gospodarczej Europy Zachodniej	452
5. Japonia	453
Dalsza ekspansja ekonomiczna	453
Problemy dalszego wzrostu	454
III. Związek Radziecki i kraje Europy Środkowo-Wschodniej.	
Upadek socjalizmu realnego	454
1. Przemiany polityczne w Związku Radzieckim (1982–1991)	454
Scheda po Breżniewie	454
Michaił Gorbaczow i pierestrojka	455
Rozpad Związku Radzieckiego	456
2. Upadek rządów partii komunistycznych w Europie Środkowo-	
-Wschodniej (1980–1989)	457
Polska (1980–1989)	457
Węgry	458
Czechosłowacja	458
Rozpad Czechosłowacji	459
Rumunia	459
Bułgaria	459
Niemiecka Republika Demokratyczna	459
Znaczenie polityczne Jesieni Narodów	459
Rozpad Jugosławii	460
3. Przesłanki ekonomiczne upadku realnego socjalizmu	460
Niepowodzenie integracji w ramach RWPG	460
Dominacja gospodarki centralnie kierowanej	461

Woluntaryzm gospodarczy	462
Zanik wzrostu gospodarczego	462
FIN DE SIÈCLE — ŚWIAT NA PRZEŁOMIE WIEKÓW	
XX I XXI (1992–2005)	463
I. Problemy globalne polityki światowej	463
1. Nowy układ sił politycznych	463
2. „Zderzenie cywilizacji”. Terroryzm	464
3. Nowa mapa Europy po 1989 r.	465
4. Dominacja Stanów Zjednoczonych	466
Potęga militarna	466
<i>Pax Americana</i>	467
Wojna w Iraku	468
Rozszerzenie NATO	468
II. Główne problemy ekonomiczne świata	468
1. Globalizacja gospodarki światowej	468
Pojęcie	468
Aspekty historyczne	469
2. Handel światowy	471
3. Przepływ kapitału	475
Inwestycje zagraniczne	476
Korporacje ponadnarodowe	478
Zadłużenie światowe	480
4. Światowe kryzysy gospodarcze	482
Brazylia	482
Meksyk	483
Argentyna	483
„Azjatyckie tygrysy ”	483
5. Główne strefy gospodarki światowej	485
Klasyfikacja	485
Stany Zjednoczone — lider gospodarki światowej	488
Japonia	490
Unia Europejska (UE) — dylematy rozwoju	492
Europa Środkowo-Wschodnia	495
Rosja	498
Chiny — azjatyckie mocarstwo przyszłości	500
Indie	504
6. Polaryzacja rozwoju gospodarczego świata	505
Problemy porównywania rozwoju	505

Tendencje rozwoju światowego ubóstwa	506
Narastanie dysproporcji między krajami	507
7. Główne mocarstwa ekonomiczne świata na początku XXI w ..	511
8. Rozwój gospodarczy w czasie i przestrzeni	512

ZAKOŃCZENIE. PROBLEMY I ZAGROŻENIA WSPÓŁ- CZESNEGO ŚWIATA	517
--	-----

LITERATURA	520
------------------	-----

INDEKS NAZWISK	522
----------------------	-----

Najlepiej podręcznik stałowi trzecio, zmieniona i uzupełniona, wydanie 16-
nowa gospodarczej powierzchni (wydanie pierwsze ukazało się w 1997 r., wy-
danie drugie – w 2003 r.). Książka jest przeznaczona jako podręcznik akade-
micki adresowany przede wszystkim do słuchaczy studiów ekonomicznych,
może też służyć studentom historii, prawa, politologii, dziennikarstwa oraz
innejszy podręcznik pomocny dla nauczycieli szkół średnich.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat podręcznik dość dobrze zaspokajał
potrzeby czytelników w zakresie rozwoju dziejów gospodar-
stwa świata od starożytności po czasy współczesne. Stanowiło to dla Auto-
ra zadanie do przygotowania nowego wydania.

W nowym wydaniu podręcznika rozszerzono zawartość Wprowadzenia
opisującego stadiów rozwoju gospodarczego, zmieniono i uzupełniono roz-
dział o gospodarce średniowiecznej oraz przebudowano rozdział o genezie
systemu kapitalistycznego (teorie powstania kapitalizmu, procesy akumulacji
kapitału). W odniesieniu do okresu 1870–1914 wprowadzono charakterysty-
kę rozwoju gospodarczego terenów ogólniejszych (Kanada, Australia,
Nowa Zelandia), korzystając z wyników badań Angus Maddisona. Autor
dotarł do wniosku, że w wybranych okresach najwęższych ekonomicznych po-
jęć światowych (1870 r., 1870 r., 1913 r., 1938 r., 1950 r., 2005 r.). Porówna-
nia czytelników zwrócić uwagę na efekty wzrostu i rozwoju gospodarczego świata
w okresie krótkim, który się rozpoczął w systemie gospodarki kapitalistycznej.